

26

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושש

תצוה (תשכ"ז) פרק כ"ח השבוע איו עלון הדרכה

א.א. שאלה כללית לכל פרשתנו:

הקדוש אנשלמה אשתרן מברצלוונה (במאה ה-14) בספרו מדרשי התורה:
... ואחשוב כי בעבור שהכוונה היתה ראויה למשה ונעתקה לאהרן רבזה הסדר
תקון וסדור מלבושי הכהונה וחנוך ההדלקה הקודמת לכל עבודות היום בהטבה
והמאורות בהדלקה... ושמשה רבנו בענותנותו התחזק בכל אלו העניינים לכבוד אהרן
ולתפארתו והתעורר כאלו היתה מעצמו לקרבה אל המלאכה לעשות אותה, לא כמצווה
ומוכרח, רק ברצון גמור וכאוהב נאמן הממציא עצמו לעשות רצון קונו ואוהבו...
התוכל למצוא בלשרן פרשתנו את הרמז שממנו למד את ענותנותו של משה רבנו
וותרנותו לאחיו בלב שלם?

ב. שאלות ודיוקים ברש"י

1. א' ד"ה ואתה הקרב אליך: לאחר שתגמר מלאכת המשכן.
  2. ג' ז"ה לקדשו לכהנו לי: לקדשו להכניסו בכהונה ע"י הבגדים, שיהא כהן לי; ולשוון כהונה שירות הוא.
  3. ד' ד"ה חשן: תכשיט כנגד הלב.
  4. י' ד"ה כתולדותם: כסדר שנולדו ראובן שמעון לוי ויהודה דן ונפתלי על האחת; ועל השנית גר ואשר יששכר וזבולון יוסף ובנימין...
- א' מה קשה לו?
 א) מה קשה לו?
 ב) למה לא פרש רש"י מלת לכהנו לי בפ' א'
 ג) האם רי"ו של "לקדשן" הוראתה כהוראת רי"ו של "לכהנו" לדעת רש"י?
 ד' דוד פארן בספרו "משכיל לדוד" מקשה: הלב הוא לצד שמאל, והחשן ודאי אינו לצד שמאל, א"כ למה לא אמר רש"י: כנגד החזה? ומישבו שרש"י רוסז לדבריו במקום אחר, בפ' שמות. מהו המקום הנצרך לנו להבנת דבריו כאן?
 א) מה קשה, מה תיקן בדבריו?
 ב) מה לו לחזור ולפרש מלה זו כאן, הלא כבר כ"ה י"ג פרשו ד"ה בשמותם לתולדותם: "סדר לידתם זה אחר זה"?

ג. ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה

סדרש לקח טוב:

- מנהגו של עולם כלי ריקם מחזיק, כלי מלא אינו מחזיק, אבל מי שאמר והיה העולם כלי מלא מחזיק, שנאמר "ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה" וכן הוא אומר (דניאל ב' כ"א) "יהב חכמתא לחכימין".
1. שני קשיים בפסוקנו; על אחד מהם מבוססים דברי המדרש. אלו הם השניים?
  2. הסבר את הרעיון הכלול בדברי המדרש?
  3. איך אפשר לישוב את שתי הקושיות הנ"ל על דרך הפשט?
- ד. ה' והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת האגרמן...
- רש"י ד"ה והם יקחו אותם חכמי לב שעשו הבגדים יקבלו מן המתנדבים את הזהב ואת התכלת לעשות מהן את הבגדים.

אברבנאל: הנה אמר כאן "ואתה תדבר על כל חכמי לב"

לפי שרצה ית' שיעשה משה הבגדים האלה באופן שלא יחשוב אדם שמשה היה מרבה בזהב ובתכלת ובאגרמן וכו', כדי להעשיר את אחיו אהרן משל נדבת, לכך אמר לו: "לא תעשה הדברים האלה ברצונך ודעתך משום "ולזות שפתים הרחק סמך". אבל "אתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן" באופן כך שיהיו לקדשו לכהנו לי... ומפני שהיה ראוי, שיהיה בבגדים אלה קדושה, והלובש אותם יהיה קדוש... וגם כן יהיה בהם כבוד ותפארת, לכן התנה באומנים שיעשו אותם, שיהיו חכמי לב לדעת כל זה, כי הם ישערו מה שראוי לתת בהם מהזהב ובתכלת לשאר הדברים, ועל זה גם כן אמר "והם יקחו

את הזחב וגו', ועשו את האפורד". כלומר: אל תקחם בידך, פן יחשדוך! אבל חכמי הלב הם יקחו הדברים מן הצבור או מגזברי הנדבה ועשו הנגדים.

1. מה הם קשיים השונים בפסוקנו המיושנים בדברי כל אחד מן המפרשים הנ"ל?
2. לשם מה הוסיף רש"י בדבריו "מן המתנדבים" שאינו כתוב בפסוק?
3. היכן מצאנו עוד בס' שמות, שנזהר משה פן יחשדוהו בענינים כאלה?

שאלות בטעמי המקרא   העורך: מ. פרלמן

שמות כ"ח ל"ח והיה על-מצח אהרן ונשא את-עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל-סתנת קדשיהם

והיה על-מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'

רש"י ד"ה והיה על מצחו תמיד: אי אפשר שיהא על מצחו תמיד שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה אלא "תמיד לרצות להם" אפילו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר: "עודהו על מצחו מכפר ומרצה ואם לאו אינו מרצה", בדרש "על מצחו תמיד" מלמד שמשמש (הערת שד"ל: "ברש"י כתב יד: שימשמש") בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו.

מנחות ל"ו ע"ב אמר רבה בר רב הונא: חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה קל וחומר מציצ, ומה ציצ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה "והיה על מצחו תמיד" שלא תסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה.

(ועיין בתוספות ביומא ז' ע"ב, דקו"ח זה אינו גמור אלא סדרבנן).

יומא ז' ע"ב תניא: ציצ בין שישנו על מצחו ובין שאינו על מצחו מרצה דברי רבי שמעון רבי יהודה אומר: עודהו על מצחו מרצה, אין עודהו על מצחו אינו מרצה.

רמב"ם: הלכות ביאת המקדש פרק ד' הלכה ח': ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו שנ' והיה על-מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'.

מלבי"ם: ד"ה והיה על מצחו תמיד לרצון: אי אפשר שיהא תמיד על מצחו. ופליגי בזה ביומא שר' יהודה ס"ל שבשעה שאיב על צחו אינו מרצה ומפרש שיהא על מצחו תמיד שלא יסיח רגע דעתו ממנו. וישים על ליבו שהוא על מצחו ויחשוב בקדושת השם הכתוב עליו. ור' שמעון ס"ל דאף שאינו על מצחו מרצה, נראה דקשה ליה למה אמר שני פעמים "והיה על מצח אהרן" "והיה על מצחו", ומפרש ששיער הכתוב "והיה על-מצח אהרן" יבזה "ונשא אהרן את-עון הקדשים תמיד". ומה שכתב "אשר יקדישו" הוא תנאי "מה שיקדישו בני ישראל והיה על מצחו". שאם בעת שהקדישו היה אז על מצחו (אף שאינו על מצחו עתה) ישא עון הקדשים תמיד, אף שעתה אינו על מצחו.

חזקוני: והיה על מצחו תמיד: כאשר נתתן המצנפת על ראשו לעולם ישימו עליה ציצ נזר הקדש.

העמק דבר: והיה על מצחו תמיד לרצון להם: תחלה אמר: שבא לכפר על עון הסומאה, וס"ד דמ"ם אין הקרבן מרצה. וכמו קרבן עכו"ם שאע"ג שכשר אינה עולה לרצון כדאיחא בזבחים דמ"ה. משום הכי הוסיף שיהיה גם לרצון.

קאסוטו: ומלבד כפרה זו על מקרים מסוימים של עוון שיוכלו לקרות כפעם בפעם, ישמש הציץ גם לתכלית מתמדת: "והיה על מצחו תמיד, לרצון להם לפני ה'". הציץ יזכור תמיד שעם ישראל, שהכהן מייצג אותו, הקדיש את עצמו לה', וקיבל על עצמו להיות גוי קדוש (יט ו') וזה יהיה לרצון לפני ה'.

1. מה קשה לרש"י (השווה כ"ז כ' "להעלת נר תמיד". וכן ויקרא ו' ו' "אש תמיד תוקד על-הסזבח לא תכבה").
2. מה הן הדעות השונות בדבר הסבת המלה "תמיד"?
3. איזו דעה נראית כמתאימה לפיסוק הסעמים?
4. אילו סעמים היו דרושים לפי אחת הדעות האחרות?
5. כפי מי פוסק הרמב"ם?